

PEDAGOGIK JARAYONNI INNOVATSION BOSHQARISHDA MONITORING VA DIAGNOSTIKA TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH**Norbo‘tayev Baxtiyor Abduraximovich**

Annoyatsiya: Ushbu maqolada pedagogik jarayonni innovatsion boshqarishda monitoring va diagnostika tizimining o‘rni, mazmuni va samaradorligi ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilingan. Ta’lim sifatini oshirishda muntazam monitoring olib borish, o‘quvchilar o‘zlashtirishini aniqlash, pedagogik jarayonning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash hamda natijalarni tahlil qilish zamonaviy ta’lim boshqaruvidagi asosiy talablar sifatida yoritilgan. Maqolada O‘zbekiston Respublikasida qabul qilingan ta’limga oid normativ-huquqiy hujjatlarda monitoring va diagnostika tizimini takomillashtirishga doir vazifalar, xususan, “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun, O‘zbekiston Respublikasini 2030-yilgacha rivojlantirish strategiyasi, “Raqamli O‘zbekiston – 2030” konsepsiyasi hamda ta’lim sifatini baholashga oid Prezident qarorlarining mazmuni tahlil etiladi.

Kalit so‘zlar: innovatsion boshqaruv, monitoring, diagnostika, ta’lim sifati, raqamli tizimlar, baholash, pedagogik jarayon

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida ta’lim tizimini samarali boshqarish, uning sifat ko‘rsatkichlarini oshirish va raqobatbardosh kadrlar tayyorlash jarayonida monitoring hamda diagnostika tizimini takomillashtirish ustuvor ahamiyat kasb etmoqda. Pedagogik jarayonning innovatsion boshqaruvi — bu ta’lim jarayonini yangicha yondashuvlar asosida rejalashtirish, nazorat qilish, baholash va tahlil qilish orqali samaradorlikka erishish jarayonidir. Ushbu jarayonning markazida monitoring va diagnostika tizimi turadi, chunki monitoring tizimi pedagogik faoliyatda doimiy tahlil, kuzatuv, axborot yig‘ish va natijalarga ko‘ra boshqaruv qarorlarini qabul qilishga imkon beradi.

O‘zbekiston Respublikasida ta’lim tizimini modernizatsiya qilish, sifatini oshirish va boshqaruv jarayonini takomillashtirish borasida keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, 2020-yil 23-sentabrda qabul qilingan “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonunda ta’lim sifatini oshirish, o‘quv jarayonini muntazam monitoring qilish, baholashning shaffof tizimini yaratish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlari sifatida belgilangan. Shuningdek, Prezidentning 2020-yil 5-oktabrdagi PF–6108-son Farmoni bilan tasdiqlangan “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi ta’lim jarayonida raqamli monitoring, elektron ma’lumotlar bazasi va o‘quvchilar o‘zlashtirish ko‘rsatkichlarini real vaqt rejimida qayd etuvchi tizimlarni joriy etishni talab qiladi.[2;4b]

O‘zbekiston Respublikasini 2030-yilgacha rivojlantirish strategiyasida ta’lim sifatini baholashning xalqaro mexanizmlarini joriy etish, o‘quvchilar bilimini monitoring qilishning zamonaviy standartlarini ishlab chiqish vazifalari belgilangan. Shuningdek, PQ–3775-son qarorda umumiy o‘rta ta’lim tizimini modernizatsiya qilish, o‘qituvchilarning faoliyatini reyting asosida baholash, o‘quvchilarning yutuqlarini tizimli monitoring qilish kabi vazifalar qo‘yilgan. Xalq ta’limi tizimini raqamlashtirishga doir PQ–4884-son qaror esa elektron monitoring platformalarini yaratish, ta’lim sifatini doimiy diagnostika qilish mexanizmlarini takomillashtirishga qaratilgan.

Mazkur normativ hujjatlar pedagogik jarayonni innovatsion boshqarishda monitoring va diagnostika tizimini kuchaytirish zarurligini ko‘rsatadi. Chunki bugungi davr talabi shundan iboratki, ta’limni boshqarishda an’anaviy metodlardan voz kechib, raqamli tahlil, elektron

baholash, natijalarni real vaqt rejimida qayd etish, o'quvchilarning individual rivojlanishini kuzatib borish va shundan kelib chiqib boshqaruv qarorlarini qabul qilish talab etiladi.[4;6b]

Monitoring va diagnostika tizimini takomillashtirish o'qituvchi faoliyati samaradorligini aniqlash, o'quvchilar bilim darajasidagi muammolarni erta aniqlash, o'quv jarayonini ilmiy asoslangan yondashuv asosida olib borish va davlat ta'lim standartlariga mos sifat ko'rsatkichlariga erishishda muhim ahamiyatga ega. Innovatsion boshqaruvda raqamli texnologiyalar, elektron platformalar, sun'iy intellekt asosidagi tahliliy tizimlar, o'quvchilarning portfoliolarini yuritish hamda o'qituvchi faoliyatini reyting asosida baholash mexanizmlari pedagogik jarayonni samarali boshqarishning ajralmas qismiga aylangan. Shu bois, ushbu maqolada pedagogik jarayonni innovatsion boshqarishda monitoring va diagnostika tizimining nazariy asoslari, amaliy ahamiyati, mavjud muammolar va ularni takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar yoritiladi.

Pedagogik jarayonni innovatsion boshqarishda monitoring va diagnostika tizimi ta'lim sifatini oshirish va samaradorlikni ta'minlashning ajralmas qismi hisoblanadi. Innovatsion boshqaruv — bu ta'lim jarayonini doimiy kuzatuv, tahlil va baholash orqali optimallashtirish, pedagogik faoliyatni samarali tashkil etish va natijalarni boshqaruv qarorlariga asos qilish jarayonidir. Monitoring tizimi o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini aniqlash, pedagogning dars samaradorligini baholash, ta'lim jarayonidagi kamchiliklarni aniqlash va tuzatish chora-tadbirlarini ishlab chiqish imkonini beradi. Shu nuqtai nazardan, diagnostika tizimi esa o'quvchilarning individual rivojlanish xususiyatlarini, bilim va ko'nikmalar darajasini ilmiy asoslangan mezonlar bo'yicha baholashni ta'minlaydi.[6;78b]

O'zbekiston Respublikasida ta'lim tizimida monitoring va diagnostika tizimini takomillashtirish bo'yicha bir qator normativ hujjatlar qabul qilingan. Jumladan, 2020-yil 23-sentabrda qabul qilingan "Ta'lim to'g'risida"gi Qonunda pedagogik jarayonni samarali boshqarish va ta'lim sifatini oshirish maqsadida muntazam monitoring va baholash tizimlarini yaratish davlat siyosatining ustuvor vazifalari sifatida belgilangan. Shu bilan birga, Prezidentning PF-6108-sonli farmoni bilan tasdiqlangan "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi ta'lim jarayonida elektron monitoring platformalarini joriy etish, raqamli diagnostika tizimlarini yaratish va o'quvchilarning o'zlashtirish ko'rsatkichlarini real vaqt rejimida kuzatish vazifalarini belgilaydi. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan qabul qilingan PQ-3775-son qaror umumiy o'rta ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, o'qituvchilar faoliyatini reyting asosida baholash va o'quvchilar yutuqlarini tizimli monitoring qilishni nazarda tutadi. PQ-4884-son qaror esa maktab ta'limini raqamlashtirish, elektron monitoring tizimlarini joriy etish va diagnostikani takomillashtirishga qaratilgan chora-tadbirlarni belgilaydi.[3;6b]

Pedagogik jarayonda monitoringning amaliy ahamiyati juda keng. Birinchidan, u o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini doimiy nazorat qilish orqali o'qituvchiga dars jarayonini moslashtirish imkonini beradi. Masalan, diagnostika testlari, elektron baholash tizimlari va portfoliolar orqali o'quvchining kuchli va zaif tomonlari aniqlanadi, shundan kelib chiqib individual ta'lim yo'nalishlari ishlab chiqiladi. Ikkinchidan, pedagogik jarayonning raqamli monitoringi maktab rahbariyati va hududiy ta'lim boshqaruv organlariga ta'lim sifatini baholash, statistik tahlillar asosida strategik qarorlar qabul qilish imkonini yaratadi. Shu nuqtai nazardan, raqamli diagnostika va monitoring tizimlari innovatsion boshqaruv jarayonining ilmiy asosini tashkil etadi.

Bugungi kunda innovatsion boshqaruvni samarali amalga oshirish uchun raqamli texnologiyalar muhim vosita hisoblanadi. Elektron platformalar, masalan, eduportal.uz, darslik.uz, "Elektron

kundalik” va “Elektron maktab” tizimlari pedagogga real vaqt rejimida o‘quvchilarning bilim darajasini kuzatish, xatolarni tahlil qilish va individual tavsiyalar berish imkonini beradi. Sun’iy intellekt asosidagi tahliliy vositalar esa o‘quvchilarning individual rivojlanishini baholash, test natijalarini avtomatik tahlil qilish va pedagogik jarayonni optimallashtirishga xizmat qiladi. Shuningdek, diagnostika va monitoring tizimini takomillashtirishda metodik yondashuvlar ham muhimdir. O‘qituvchilar uchun standart testlar, elektron dars ishlanmalari va baholash mezonlari ishlab chiqilgan bo‘lib, ular pedagogik jarayonning har bir bosqichida o‘quvchilarning bilim va ko‘nikmalarini aniq aniqlash imkonini beradi. Shu bilan birga, o‘qituvchilarning faoliyatini reyting asosida baholash tizimi ularning malaka oshirish va innovatsion pedagogik metodlarni qo‘llash darajasini oshirishga turtki beradi. Biroq, pedagogik jarayonda monitoring va diagnostika tizimini joriy etishda ayrim muammolar mavjud. Ulardan eng asosiylari — o‘qituvchilarning raqamli kompetensiyasi yetarli emasligi, texnik infratuzilmaning hududiy nomutanosibligi, elektron resurslar bazasining to‘liq shakllanmaganligi va axborot xavfsizligi bilan bog‘liq cheklovlardir. Shu sababli, ta‘lim tashkilotlarida innovatsion boshqaruvni samarali amalga oshirish uchun o‘qituvchilar malakasini oshirish, raqamli savodxonlik bo‘yicha kurslar tashkil etish, diagnostika mezonlarini takomillashtirish va monitoring platformalarini kengaytirish muhim ahamiyatga ega.

Pedagogik jarayonni innovatsion boshqarishda monitoring va diagnostika tizimini takomillashtirish ta‘lim sifatini oshirish, o‘quvchilarning individual rivojlanishini aniqlash, o‘qituvchilar faoliyatini samarali tashkil etish va boshqaruv qarorlarini sifatli qabul qilishning ajralmas omili hisoblanadi. Raqamli texnologiyalar va elektron platformalardan samarali foydalanish orqali ta‘lim jarayoni interaktiv, shaffof va natijaviy bo‘lishi mumkin. Shu yo‘nalishda amalga oshiriladigan islohotlar va ilmiy asoslangan tavsiyalar O‘zbekiston ta‘lim tizimini zamonaviy talablarga moslashtirish va milliy ta‘lim sifatini yangi bosqichga olib chiqishda muhim vosita bo‘ladi.

Pedagogik jarayonni innovatsion boshqarishda monitoring va diagnostika tizimini takomillashtirish ta‘lim sifatini oshirish va boshqaruv samaradorligini ta‘minlashning eng muhim omili hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, muntazam monitoring va ilmiy asoslangan diagnostika pedagogik jarayonning samaradorligini oshirish, o‘quvchilarning individual rivojlanishini aniqlash, o‘qituvchilar faoliyatini optimallashtirish va boshqaruv qarorlarini sifatli qabul qilish imkonini beradi.

O‘zbekiston Respublikasida qabul qilingan normativ-huquqiy hujjatlar — “Ta‘lim to‘g‘risida”gi Qonun, PF-6108-son Farmon (“Raqamli O‘zbekiston – 2030”), PQ-3775 va PQ-4884-son qarorlar — pedagogik jarayonni monitoring va diagnostika orqali innovatsion boshqarishning huquqiy asosini yaratadi. Ushbu hujjatlar elektron platformalarni joriy etish, o‘quvchilar bilim darajasini real vaqt rejimida kuzatish, o‘qituvchilar malakasini oshirish va ta‘lim sifatini baholashni nazarda tutadi.

Shuningdek, raqamli texnologiyalar, elektron diagnostika vositalari, portfoliolar va sun’iy intellekt asosidagi tahliliy tizimlar pedagogik jarayonni boshqarishning samarali mexanizmini ta‘minlaydi. Shu bilan birga, o‘qituvchilarning raqamli savodxonligini oshirish, texnik infratuzilmani mustahkamlash va diagnostika mezonlarini takomillashtirish kabi chora-tadbirlar monitoring tizimining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, pedagogik jarayonni innovatsion boshqarishda monitoring va diagnostika tizimini takomillashtirish ta‘lim jarayonini interaktiv, shaffof va natijaviy qilish, milliy ta‘lim standartlarini xalqaro talablarga moslashtirish va o‘quvchilar intellektual salohiyatini

rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu sababli, ushbu tizimni doimiy ravishda takomillashtirish va modernizatsiya qilish pedagogik boshqaruvning ustuvor yo‘nalishi bo‘lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2023.
2. “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun. O‘RQ–576-son, 2020-yil 23-sentabr.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PF–6108-son Farmoni, “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida. – 2020-yil 5-oktabr.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ–3775-son Qarori, “Umumiy o‘rta ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”. – 2018-yil 5-yanvar.
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ–4884-son Qarori, “Xalq ta’limi tizimini raqamlashtirishni jadallashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”. – 2020-yil 6-noyabr.
6. Alimov, R. Innovatsion pedagogika va ta’lim boshqaruvi. – Toshkent: Fan, 2022.
7. Turdiyeva, N. Pedagogik diagnostika va monitoring metodikasi. Ilmiy-amaliy jurnal, 2021.
8. Ergasheva, M. Pedagogik jarayonni raqamli boshqarish usullari. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2023.